

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.11.1996, sp. zn. 2 Tzn 172/96, ECLI:CZ:NS:1996:2.TZN.172.1996.1

Číslo: 17/1997

Právní věta: Za výživné ve smyslu ustanovení § 213 tr.zák. o trestném činu zanedbání povinné výživy nelze považovat příležitostná plnění v době styku otce s dětmi, která mají povahu dárků či jiných podobných plnění nesměřujících k uspokojování odůvodněných potřeb nezletilých dětí ve smyslu § 96 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 13.11.1996

Spisová značka: 2 Tzn 172/96

Číslo rozhodnutí: 17

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Zanedbání povinné výživy

Předpisy: 140/1961 Sb. § 213

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

K stížnosti pro porušení zákona zrušil Nejvyšší soud ČR usnesení okresního státního zástupce v Jindřichově Hradci ze dne 13. 3. 1996 sp. zn. Zt 1437/95 a tomuto orgánu přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Vyšetřovatel Policie ČR, Okresního úřadu vyšetřování v Jindřichově Hradci, zahájil trestní stíhání obviněného P. J. podle § 160 odst. 1 tr. ř. sdělením obvinění ze dne 27. 10. 1995 pod sp. zn. ČVS OVV-555/95 pro trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák., kterého se měl dopustit tím, že od měsíce dubna 1995 do současné doby neplnil výživovací povinnost na své nezletilé děti, syna P. J., nar. 24. 9. 1981, a syna T. J., nar. 31. 12. 1982, stanovenou rozsudkem Okresního soudu v Chrudimi ze dne 30. 1. 1995 sp. zn. P 14/90 tak, že je povinen platit na syna P. J. částku 600 Kč měsíčně a na syna T. J. částku 500 Kč měsíčně, a to k rukám matky J. J., se splatností vždy nejpozději do každého 5. dne v měsíci předem, takže do současné doby dluží celkem na výživném částku nejméně 7700 Kč.

Sdělení obvinění bylo P. J. doručeno poštou a převzato jím dne 11. 12. 1995.

Usnesením státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Jindřichově Hradci ze dne 13. 3.

1996 sp. zn. Zt 1437/95 bylo po provedeném přípravném řízení trestní stíhání obviněného P. J. pro trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák., jehož se měl dopustit tím, že od měsíce dubna 1995 do sdělení obvinění dne 11. 12. 1995 neplnil svou vyživovací povinnost na dvě nezletilé děti, a to konkrétně na syna P. J. částku ve výši 600 Kč a na syna T. J. částku ve výši 500 Kč měsíčně k rukám jejich matky J. J., tak jak mu bylo určeno rozsudkem Okresního soudu v Chrudimi ze dne 30. 1. 1995 sp. zn. P 14/90, takže na výživném dluží částku nejméně 7700 Kč, podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. zastaveno.

Proti tomuto usnesení podala stížnost matka nezletilých dětí J. J. Usnesením ze dne 28. 3. 1996 sp. zn. 1 KZt 145/96 však krajský státní zástupce v Českých Budějovicích její stížnost podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. zamítl, neboť byla podána neoprávněnou osobou.

Proti uvedenému usnesení okresního státního zástupce v Jindřichově Hradci ze dne 13. 3. 1996 sp. zn. Zt 1437/95 podal ministr spravedlnosti České republiky v neprospěch obviněného stížnost pro porušení zákona.

V jejím odůvodnění namítl, že citovaným usnesením byl ve prospěch obviněného P. J. porušen zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 a § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. Obviněný sice odmítl k věci vypovídat, ale svědkyně J. J. do protokolu ze dne 5. 2. 1996 uvedla, že bývalý manžel, obviněný P. J., jí za celé období od dubna do prosince 1995 splatil pouze částku 5000 Kč, kterou jí osobně předal dne 21. 12. 1995, a současně dal každému synovi jako dárek k vánocům částku 1000 Kč. Z uvedeného vyplývá, že dluh obviněného na výživném za období, pro které mu bylo sděleno obvinění, činí 4900 Kč, neboť dárek dětem k vánocům nelze do výživného započítat. Nelze proto souhlasit s odůvodněním citovaného usnesení, že dluh na výživném činí pouze částku 2900 Kč. Je tedy zřejmé, že neplnění vyživovací povinnosti je soustavné a trvá po delší dobu. Rovněž nelze akceptovat názor, že nebylo možno zjistit, zda obviněný neplnil vyživovací povinnost zaviněně.

Z těchto důvodů ministr spravedlnosti České republiky navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky vyslovil porušení zákona ve shora uvedených ustanoveních, napadené usnesení okresního státního zástupce v Jindřichově Hradci ze dne 13. 3. 1996 sp. zn. Zt 1437/95 zrušil a dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud České republiky podle § 267 odst. 1 tr. ř. přezkoumal na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a dospěl k závěru, že zákon byl ve vytýkaných směrech ve prospěch obviněného P. J. porušen.

Okresní státní zástupce v Jindřichově Hradci odůvodnil napadené usnesení o zastavení trestního stíhání obviněného P. J. tím, že obviněný svou vyživovací povinnost ke svým dětem P. J. a T. J. v prvních letech po rozvodu manželství plnil zcela řádně a teprve od dubna 1995 do sdělení obvinění dne 11. 12. 1995 výživné neplatil, alespoň ne pravidelně v měsíčních částkách, neboť až v prosinci 1995 přijel za matkou dětí a předal jí osobně částku 5000 Kč a dále částku 2000 Kč jako dárek k vánocům pro obě děti. Je tedy zřejmé, že z celkové částky 9900 Kč, která měla být zaplacená na výživném, uhradil obviněný celkem 7000 Kč a zbylý dluh činí 2900 Kč. Vzhledem k tomu, že obviněný využil svého zákonného práva a k věci nevypovídal, nebylo možno zjistit, z jakých důvodů neplatil pravidelně během roku 1995 výživné na své děti P. J. a T. J. Jestliže tedy dluží částku 2900 Kč, jde o obnos, který představuje dlužné výživné za necelé tři běžné měsíce. Vzhledem k tomu, že pro trestní postih podle § 213 odst. 1 tr. zák. se vyžaduje, aby šlo o jednání soustavné, tedy aby pachatel neplatil výživné po dobu nejméně šesti měsíců, se nejvíce jeví být uvedená částka tomuto období adekvátní. K tomu pak podle odůvodnění napadeného usnesení přistupuje ten fakt, že opatřenými důkazy nebylo možno zjistit subjektivní stránku citovaného trestného činu, tedy zda obviněný zaviněně, ať již úmyslně nebo z nedbalosti, toto výživné na své děti P. J. a T. J. neplatil.

S těmito závěry obsaženými v odůvodnění napadeného rozhodnutí nelze souhlasit. Trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. se dopustí ten, kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného. Neplněním povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného se podle ustálené soudní praxe rozumí zaviněné neplacení výživného nebo neposkytování odpovídajícího plnění v naturální formě, které je soustavné a trvá po delší dobu. Zpravidla by mělo jít o dobu asi šesti měsíců, i když není vyloučeno, že v závislosti na okolnostech případu budou znaky tohoto trestného činu naplněny i při době kratší, která by se však době šesti měsíců měla blížit.

Podle § 214 tr. zák. trestnost zanedbání povinné výživy (§ 213 tr. zák.) zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivé následky a pachatel svoji povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek. Zanik trestnosti pro účinnou lítost zde předpokládá, že tu existovaly všechny podmínky trestní odpovědnosti za trestný čin podle § 213 tr. zák., včetně zavinění, a že trestní odpovědnost zanikla až později po jejich splnění. Základní podmínkou tu je, že pachatel dodatečně splní svou vyživovací povinnost ve smyslu § 214 tr. zák. v celém rozsahu.

V daném případě bylo na podkladě důkazů provedených v přípravném řízení prokázáno zejména svědeckou výpovědí matky nezletilých dětí P. J. a T. J. matky J. J., že obviněný P. J. neplatil výživné na obě nezletilé děti v částkách 600 Kč a 500 Kč měsíčně v období od měsíce dubna 1995 do sdělení obvinění, ke kterému došlo dne 11. 12. 1995. Teprve až po doručení sdělení obvinění ji obviněný P. J. dne 21. 12. 1995 navštívil a osobně jí předal částku 5000 Kč na výživné za uplynulé období a současně dal každému synovi jako dárek k vánocům 1000 Kč. Z toho je zřejmé, že obviněný neplnil svou zákonnou vyživovací povinnost na oba syny P. J. a T. J. po celé období, pro které mu bylo sděleno obvinění, přičemž jde o neplnění zákonné vyživovací povinnosti za období devíti měsíců, které je třeba podle ustálené judikatury považovat za soustavné neplnění vyživovací povinnosti, které trvá po delší dobu. Pokud se pak obviněný po sdělení obvinění, tedy dodatečně, dostavil k matce nezletilých dětí, vůči nimž měl zákonnou vyživovací povinnost, a plnil svou zanedbanou vyživovací povinnost, pro kterou byl právem stíhán, může to mít význam jen pro účinnou lítost ve smyslu citovaného ustanovení § 214 tr. zák. za předpokladu, že tuto svou vyživovací povinnost dodatečně splnil v celém rozsahu. Tak tomu však podle dosud provedených důkazů nebylo, když zanedbanou vyživovací povinnost na své nezletilé děti dodatečně splnil jen částečně. Přesto, že podle výpovědi svědkyně J. J. slíbil, že zbytek výživného jí přiveze do 20. 1. 1996, neučinil tak a naopak ani další výživné na nezletilé děti neplatil. Nelze tedy k dodatečnému částečnému splnění zanedbané vyživovací povinnosti přihlížet z hlediska soustavnosti a trvání neplacení výživného při posuzování naplnění znaků trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 tr. zák., jak učinil okresní státní zástupce v Jindřichově Hradci v napadeném usnesení.

Pokud pak obviněný mimo částečného dodatečného splnění vyživovací povinnosti v částce 5000 Kč dal při návštěvě dne 21. 12. 1995 každému synovi 1000 Kč jako dárek k vánocům, nelze tyto částky zahrnout do dlužného výživného, tedy do částečného dodatečného plnění vyživovací povinnosti, neboť je třeba podle dosud v přípravném řízení opatřených a provedených důkazů tyto částky považovat i s přihlédnutím k majetkovým poměrům obviněného a délce doby, po kterou jim žádné dárky neposkytl, za běžné dárky, které nebyly určeny k plnění vyživovací povinnosti. Za výživné nelze považovat příležitostná plnění v době styku otce s dětmi, která mají povahu dáreků či jiných podobných plnění, která nesměřují k uspokojování odůvodněných potřeb nezletilých dětí ve smyslu § 96 odst. 1 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Dále se Nejvyšší soud zabýval problematikou subjektivní stránky trestné činnosti obviněného. Zdůraznil přitom, že z dosud opatřených důkazů je zcela zřejmé, že obviněný si byl vědom své zákonné vyživovací povinnosti k oběma nezletilým dětem P. J. a T. J., což vyplývá nejen z toho, že mu byla vyživovací povinnost opakovaně k těmto dětem upravována soudními rozhodnutími, ale i z toho, že tuto povinnost plnil pravidelně až do března 1995. Nakonec o tom, že neplnil svou vyživovací

povinnost zaviněně, svědčí i skutečnost, že krátce poté, co mu bylo sděleno obvinění (11. 12. 1995), se dostavil k matce nezletilých dětí a poskytl jí na výživném částku 5000 Kč. Navíc dal každému synovi 1000 Kč jako dárek k vánocům, což svědčí o jeho dobrých finančních poměrech. S přihlédnutím ke svědecké výpovědi J. J., současné manželky obviněného P. J., podle níž jí přispíval na domácnost měsíčně 6000 Kč, nevznikají pochybnosti o tom, že obviněný P. J. věděl, že má plnit svou vyživovací povinnost k nezletilým dětem P. J. a T. J., a měl i dostatek finančních prostředků k jejímu plnění, ale tuto povinnost úmyslně neplnil, když byl vzhledem k uvedeným důkazům přinejmenším srozuměn s tím, že poruší konkrétní zájem na zajištění řádné výživy a zaopatření svých nezletilých dětí chráněný ustanovením § 213 odst. 1 tr. zák.

V závěru rozhodnutí Nejvyšší soud uvedl, že okresní státní zástupce v Jindřichově Hradci rozhodl ve věci samé o zastavení trestního stíhání obviněného P. J. podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř., aniž si opatřil všechny potřebné podklady pro své rozhodnutí, když provedené dokazování nebylo zcela úplné, a zejména náležitým způsobem nehodnotil dosud opatřené a v přípravném řízení provedené důkazy, čímž porušil zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 a § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř.